

**CL. V. Ioannis Wamesii, I. C. Celeberrimi, In Academia
Lovaniensi Antecessoris Primarii, Responsorum Sive
Consiliorum De Iure Pontificio Tomus ...**

Wamesius, Johannes

[S.l.], 1643

De sponsalibus, & matrim. Consilium DXXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98716](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98716)

cellam Mariam B. Ream, is est status, ut si veteribus Canonibus, (qui clandestina matrimonia etiam si per omnia non pro ratis, pro veris tamen habent, sic ut praesens indissolubile vinculum iniciant, c. 2. c. 3. *de clandestin. despons.*) adhuc locus esset, nulla esset dubitatio, quin Actoris intentio iudicari deberet optimè fundata, ex propria Rea confessione, quā confitetur se Actori fidem suam Christianam dedisse. Important enim haec verba purum, praesens & absolutum matrimonium in reciproca antecedente Actoris simili fidei datione, c. *Si inter de sponsal.* Nemo enim sana mentis, & recte intelligentiae aliter haec verba accipere posset, c. *Ex literis 1. De sponsalib.* Et quamvis Rea horum verborum sensum, ex adjcto obscurare, ad alium intellectum detorqueere & pertrahere conetur; quasi illa conditionaliter, & cum restrictione protulerit: in obscuritate tamen illius, quod id sit, quod Rea id referat, deficiente illius probatione, à claris fidei datae verbis recedendum non esse videtur.

Ceterum cum ea nunc sit ex Concilii Tridentini circa contractum matrimonii iuris reformatio, *Sess. 24. c. 1. De reformat. matrim.* ut nullum sit matrimonium aliter, quam coram proprio Parocho contractum, quantumvis etiam praesentibus & claris verbis, publicè ac palam contractum; sit, ut ex his, quas Actor proponit matrimonialibus promissionibus, non possit concludere ad sponsalia de praesenti, neque ad illorum solemnizationem. Iuris enim auctoritas istis sic sine Parocho, sine testibus in loco privato (ut Actor proponit) utrimque datis, promissionis omne vinculum detrahit, & ipsos contrahentes ad eodem modo contrahendum matrimonium inhabiles reddit. * Ita ut nunc clandestina matrimonia ferè omnia abolita sint; & nisi in praesentia Parochi, cum aliquo juris vinculo quibuscumque etiam verbis, etiam interposito juramento, contrahi non possint. Quod unicuique, & certum est Rea refugium, adversus Actoris intentionem; ut nihil illi necesse sit descendere ad distortam illam interpretationem ex verborum adjectione: cum nulla tam clara, aut indubitata verba proferri possint, non futura, sed praesentia sponsalia per se importantia, ex quibus iniciatur indissolubile vinculum matrimonii; si sine prolata extra formam per Concilium Tridentinum propositam.

Et frustra sanè laborat Actor, dum contendit Concilium Tridentinum de matrimoniis, non de sponsalibus loqui, & sic sponsalia suo loco, hoc est veteribus canonibus cuncta relicta; quod etiam comprobatur ex decreto Synodi provincialis Mechliniensis, *sub tit. De sponsalib. & matrim.* quo cavetur in sponsalibus servanda esse, quae ex dispositione juris communis, & in matrimoniis, quae per Concilium Tridentinum decreta sunt. Et si enim id verissimum sit, & per Congregationem Reverendissimorum Dominorum Cardinalium ad interpretationem difficultatum ex decretis Concilii Tridentini exorientium constitutorum aperiuntibus verbis sit declaratum, quod dictum Concilium tantummodo annullet contractus matrimonii per verba de praesenti clandestinè factos; sponsalia autem per verba de futuro relinquat in

Conf. Wamelf. Tom. II.

terminis juris communis, ita ut illa nunc quoque contrahi possint etiam sine Parocho, eodem quo olim modo & forma: ea tamen consideratio huc applicari non potest. Neque enim agit aut concludit Actor ex sponsalibus de futuro ad dandam fidem matrimonialem non ad contrahendum, sed ad solemnizandum ex sponsalibus de praesenti, per verba de praesenti prolata contractis; quae nihil aliud sunt, quam matrimonium. Atque ita Actor in significatione verbi fallitur.

Proprie dicta sponsalia continent promissionem de futuro, l. 1. D. *De sponsalib.* ex quibus Actor non agit, cum neque se neque Ream proponat habuisse voluntatem contrahendi de futuro, sed de praesenti. Sed etsi hoc concedatur (quod tamen contra intentionem propriam concedendum non videtur, l. *Non omnis si cert. per.* ut ex his verbis si non utiliter contractum dici possit matrimonium, propter dicti decreti prohibitionem, saltem dicantur contracta sponsalia de futuro, & eatenus teneat Actoris intentio, & conclusio ex illa dictae Congregationis interpretatione, & Synodi Mechliniensis declaratione, quod circa sponsalia nihil sit immutatum ex jure veteri, quo contractis sponsalibus de futuro rectè agi potest ad hoc, ut matrimonium secundum praecedentes promissiones de futuro contrahatur; cum fides sit servanda, & per Iudicem cogi possint ad coram proprio Parocho contrahendum matrimonium, etiam qui sine Parocho sibi invicem de futuro fidem matrimonialem dederunt, d. c. *Ex literis De sponsalib. Martinus Aspilcueta Navarrus in c. Novit. in princ. nu. 4. De iudic. ** hoc tamen semper verum manet, quod Rea invita non possit cogi ad ulteriùs in fide data progrediendum; hoc est ad contrahendum, solemnizandumque matrimonium. Et si enim hac in re causativa possit esse coactio, praecisa tamen non est: ut moneri quidem per Iudicem possit, ut pergat, & si refragetur, vel detrectet, excommunicari possit; si tamen obdurato animo malit excommunicationem potius si finire, quam matrimonium contrahere, debet in patientia tolerari, & poenitentiae subiaci, c. *Sicut De sponsalib.* etiam sub juramento de futuro sponsalia contraxisset, c. *Requisivit eod. tit. Franc. Marcus decis. 521. parte 1.* Possit quidem Rea de fide non servata puniri, & Actori ad interesse & injuriarum reparationem condemnari, si ad hoc actum esset: sed extremà coactione contra libertatem matrimonii, quae plenissima esse debet, ad contrahendum matrimonium invita cogi non debet, DD. in d. c. *Requisivit, gloss. fin. & ibi DD. De despons. impub. eleganter Joan. Bapt. Ferret. consil. 171. Queritur numquid.* Ex his causis movemur, cur minus pro praefato huius causae Actore, qui nos consulit, respondere possimus in tam aperta illi repugnante hac in re juris dispositione.

De Sponsalibus, & matrim.

S V M M A R I V M.

Sponsalia de futuro.

1. Sponsalia de futuro qui contraxit cogi potest ad solemnizationem matrimonii.
2. Sponsaliorum fama non infert probationem matrimonii.
3. Confessio patris omne genus probationis superat.

§ 2

4. Inva.

4. Iuramenti vinculum ex enuntiativis inici.
- 5.8. Sponsalia etiam iurata conditionem recipiant.
6. Voluntatis declaratio non est promissio.
7. Sponsalia clandestina per Concilium Tridentinum non irritantur, sicut clandestina matrimonia.
9. Promissio conditionalis corrumpit deficiente conditione.
10. Sponsalia de futuro dissolvi possunt.
11. Sponsalia quomodo contrahantur.
12. Sponsalia praesertim iurata an necessario observanda.

CONSILIVM DXXVI.

DVPLEX est petitio seu conclusio, quam Magdalena E. Aetrix, coram Venerabili Domino Officiali Antverpiensi contra M. Aegidium I. Reum proposuit; ad hoc nimirum in primis, ut sponsalia inter Ioannam G. & dictum Reum contracta declararentur nulla & irrita: deinde ut sponsalia, quae Aetrix dictum Aegidium secum contraxisset proponit, declararentur valida, & secundum illa ad solemnizationem matrimonii per Reum cum Aetrice procedendum esse. * Primo quidem aspectu satis probabiliter, ob id, quod iure cautum sit, eum, qui sponsalia de futuro licite contraxit, maxime iurata, per officium Iudicis, censuraeque Ecclesiasticae, cogi posse ad observationem fidei; hoc est ad contractum, & solemnizationem matrimonii, c. 2. c. Ex iuris Sylvarum de sponsalib. pertinetque ad ejusdem Iudicis officium, ut illicita seu illicitè contracta sponsalia non impleantur, c. Ad audientiam eod. sed potius irritentur, c. Tria de sponsa duor. Illicita autem videri sponsalia secunda; cum infamia juris etiam afficiatur, qui secunda sponsalia, post prima legitime contracta, contrahit, & eodem tempore bina sponsalia constituta habet, l. 1. in fine, l. Quid ergo §. 1. de his qui not. infamia.

Ceterum rem exactè expendendo iuri consentanea non est hæc petitio, seu conclusio: & imprimis quidem potentissime ex defectu iustæ, plenæque probationis propositorum seu allegatorum priorum sponsalium, quibus Aetrix dictum M. Aegidium sibi constrictum putat, ex liquida confellataque per Aetricem veritate sponsaliorum contractorum per Reum solemniter cum dicta Ioanna; ex qua consideratione neque in priore parte dictæ petitionis (quia Actore non probante reus absolvitur, l. Qui accusare C. De edendo) neque in posteriore, propter secundorum sponsaliorum iustitiam & validitatem Aetrix quicquam obtinere potest. Non extare autem in actis huius causæ sufficientem probationem contractuum inter Aetricem & Reum sponsaliorum de futuro (ex quibus solis Aetrix formaliter declaravit, se in hac causa agere, & minime ex sponsalibus de presenti) lectio actorum demonstrat. Et imprimis quidem de testimoniis nulla est dubitatio; cum in hac causa nulli testes sint producti. Confessio quoque Rei clara, liquida, & sufficiens ea de re, nulla extat; sed sæpius repetita evidens & constans negatio allegatorum sponsaliorum; ut Aetrix quoque talem Rei negationem confitetur, onerando dumtaxat dicti Rei conscientiam. Quod evidens argumentum & indicium est, Aetricem probationibus destitui, nec aliquas proferre posse: cum ejus conscientiae aliquid committitur, ipse solus

eius rei sit testis, imò Iudex, c. Statutum §. affessorum in V. relinquatur De rescript. lib. 6. Bald. in repetit. l. 1. De legat. 2. versic. quæ principaliter, Ioan. de Anania conf. 34. Visi & diligenter consideratis & ibi in addit. Lud. Bologninus. Repetit quidem Aetrix eodem loco suas probationes, quas exhibet; hoc est epistolas Rei ad Aetricem, & ejus patrem scriptas; quæ an ad probationem contractuum sponsaliorum aliquo modo pertineant, aut referri possint, inferius dicitur. Repetit quidem & acceptat Aetrix confessionem Rei factam ad decimum tertium articulum sui libelli; quo continetur Reum, pluribus illi obicientibus stuprationem, seu violationem Aetricis, & promissionem de matrimonio contrahendo, scientem se de iis diffamatum, hoc confessum esse, imò etiam asseruisse: cui assertor confessioni, & illius acceptationi Aetrix tam confidenter insitit, ut nullâ probatione ulterius se indigere, sed ab omni onere probandi relevatam putaverit, & de ulterius probando aliter quam per exhibitionem dictarum epistolarum, minime sollicita fuerit. Sed profectò non sine magna admiratione; cum lectio ipsorum actorum planè contrarium demonstrat: his enim formalibus verbis ex parte Rei dicto decimo tertio articulo respondens est: Ad decimum tertium articulum respondendo, dicit quod illum articulum non credat. Ut nobis persuadeamus, acta Aetricis ea in parte scribentis errorem continere, omissa particula, non, quæ est in actis Rei: qui error ut Reo nocere non debet, ita nec Aetrici prodelle potest, l. Errore C. de rebus, l. si Librarius de reg. iur. Et simpliciter negativam, non affirmativam fuisse eam responsonem evidenter demonstrant: quæ negativæ Rei responsones de formaliter allegatis promissionibus matrimonialibus de futuro factæ ad plerumque alios ejusdem libelli articulos, continentes formalem, & dispositivam factarum promissionum assertionem, & allegationem; cum in dicto decimo tertio articulo enuntiativa dumtaxat fuerit, & per consequentias collecta allegatio fidei promissionis. Neque enim verosimile est, quod in eadem scriptura, & in tanta locorum scripturæ vicinitate, Reus variare, sibi contrariari, aut parum constare voluerit: cum nemo incontinenti se corrigere velle censetur, l. Non ad ea de cond. & demonstr. & conformitas potius, quam dissimilitudo actus præsumatur.

Interim in hoc scrupulosus insistendum non est; ob id, quod præsupposito etiam, quod dicta responso ad decimum tertium articulum esset non negativa, sed affirmativa; inde tamen non posset colligi aut inferri absoluta, & plena confessio factæ promissionis de contrahendo matrimonio etiam de futuro. * Non enim hoc in dicto decimo tertio articulo positivè allegatur, sed hoc dumtaxat, Reum scivisse se divulgatum & diffamatum de violatione Aetricis, & promissione matrimonii, eumque id scientem, & pluribus idem illi obicientibus, id quoque confessum esse: quod si respondendo Reus est confessus, accipiendum est de confessione diffamationis & divulgationis; ut ipsa responso congruat cum positione, & inter illius fines consistat, minime autem excedat, §. præterea Insist. de inutil. supel. & pro modo interrogationis, seu positionis accipiat ipsa responso,

responsio, l. 1. §. si quis simpliciter De verb. obligat. Iam verò confessio diffamationis stupri, & facta promissionis de futuro, probationem contracti matrimonii de presenti, vel de futuro, nullo modo infert: cum huiusmodi fama seu diffamatio, quæ sæpè ab uno ortum habet, c. Cum in iuramento De purgat. canonica, licet ad purgationem canonicam indicendam sufficere possit, non sufficiat ad plenam probationem, aut condemnationem, c. Quoties cum seq. De purgat. can. Itaque hæc responsio etiam non negativa, sed affirmativa esset, præter confessionem huiusmodi divulgationis, & fama, atque etiam objectionis plurimum, sine aliis adminiculis iustam aut sufficientem probationem non continet de facta promissione sponsaliorum de futuro, c. Peniens 1. & ibi DD. De testib. Evidenter itaque verum est Reum negativè respondisse. Quod amplius est, si in rei veritate affirmativè respondisset, plus inde inferri non posset, quàm confessio divulgationis & illius objectionis; ex qua ad absolutam probationem factæ promissionis nihil concludenter inferri posset. Et sanè sufficienter per hanc Rei qualemcumque responsionem probatum non esse aliquam promissionem, ipsa Aëtrix satis cognoscit per hoc, quod post acceptationem huiusmodi confessionis, duobus, aut tribus locis adhuc offerat probationem sic factæ promissionis: ut planè dici non possit, ipsam per huiusmodi responsionem relevatam esse ab omni onere probandi. * Si enim hæc Rei confessio ad decimum tertium articulum explicite, vel implicite contineret plenam probationem factæ promissionis, frustra & immeritò oneraretur Aëtrix ulteriore probationis: quia confessio partis omne genus probatione superat, l. Cum & ibi DD. C. De transact. c. Quoniam per confessionem De privileg. utque adeo ut nec iuramentum in supplementum aut augmentum probationis ei, cui facta est confessio, deferri aut induci possit, vel debeat, cap. 2. De probat.

Ex veritate itaque actorum verum manet, in actis huius litis nullam extare confessionem de Aëtrici per Reum facta promissione sponsaliorum de futuro. Vnde est, quod Aëtrix instrumentis etiam hanc promissionem se probasse existimet, per ternas videlicet literas à Reo, binas ad Aëtricem, unas ad illius patrem scriptas, quas quo ordine, & tempore scriptæ sunt, excutimus, an illis sufficiens probatio contractuum sponsaliorum de futuro, ex quibus ad solemnizationem matrimonii eum Aëtrici, & repudium adversus supradictam Ioannam G. cogi possit, colligi vel inferri possit. Et primæ quidem literæ ad Aëtricem scriptæ, interea quàm ex concubitu Rei gravida adhuc uterum gerebat, hoc manifestè continent, quod Reus Aëtrici scripserit, quod illum nunquam deferret, nec alterius intentionis sit, quàm illi prius semper declaraverat; quod videlicet non cuperet aliam, quàm ipsum ducere; & quod id esset facturus per primam commoditatem, si modò pater Aëtrici se aliquo modo accommodare vellet; qui si id minùs faceret, quod non pateretur illam perditum iri. Sunt quidem hæc Rei verba satis prægnantia, sed ad probationem promissionis sponsaliorum, aut ad dictum Reum obligandum, minime suffi-

Conf. Wamelf. Tom. II.

cientia; & consolatoria, blandientiaque magis, quàm promissoria, & extra omnem dubitationem minime jurata, cum nullum verbum, nulla particula in ea epistola conspiciatur; unde vel cogitatio iuramenti induci possit: * etiam si alio, qui sæpè in enuntiativis, paucissimis verbis inducatur in forma, & effecta verborum iuramentum, cap. Etsi Christus De iurur. & asserenti se jurato aliquid fecisse, facillimè credatur, & inde obligatio constituatur, l. Cum quis decedens §. codicillis De leg. 3. Ita ut cum dictæ literæ nullum contineant iuramentum Rei, nec commemoratio-nem prius ab eo præstiti alicujus iuramenti, nullà ratione ex dicta epistola inferri possit probatio juratæ alicujus promissionis. Vtremus, etiam si ex his ejusdem epistolæ verbis, quacumque etiam illa sint, colligi posset aliqua sponsaliorum promissio, evidenter hoc quoque deprehenditur, quod non possint continere puram præsentemque promissionem de futuro: sed dumtaxat conditionalem, sub hac conditione, si Aëtrici pater rationabiliter sese contrahendo matrimonio accommodare vellet; adhibendo scilicet ad contractum matrimonii suum consensum, & (ut verosimilimum est) filiam rationabiliter dotare vellet; hoc enim officium paternum est, l. Qui liberos De ritu nupt. * Eiusmodi autem conditionem sponsalibus de futuro adici posse, indeque sponsalia etiam jurata effici conditionalia, non pura, manifestum est, c. Super eo, c. Per tuas De condit. apposi. Quæ duo cur in considerationem huc à nobis trahantur, paulò post apertius intelligetur.

Et hæc hæctenus de prima Rei epistola. Secunda, quæ paulò post à Reo ad patrem Aëtrici scripta est, longè minus valet ad probandam aliquam allegatorum sponsaliorum validam, & obligatoriam promissionem; vel per dictam epistolam factam, vel quod prius intervenerint, confessionem. Quinimò ex adverso continet non obscuram confessionem deficientis huiusmodi promissionis, per hoc, quod Reus eadem liquidis verbis confiteatur, illegitimum & indebitum esse, quod Reus cum Aëtrice egit, stuprum & probrum illius arguendo; & ultra hoc non dispositivam novam promissionem de futuro; sed dumtaxat de voluntate, honorem primæ quaque occasione exhibendi filia dicti patris, hoc est Aëtrici. Quod etsi intelligi possit de contrahendo cum ea matrimonio; nam ut in stupro probrum, l. Probrum De verb. signif. l. Stuprum committitur ad leg. Iuliam De adult. seu opprobrium, ita in iusto matrimonio, & concubitu ex illo, honor versatur; cum honorabile etiam ex lege Dei sit matrimonium, c. Debitum de bigamis; referri tamen non potest ad dispositivam promissionem, sed dumtaxat ad id, quod verba sonant, ad nudæ voluntatis declarationem.

Quæ quidem voluntatis & intentionis de contrahendo declaratio, promissionem præsentem, perfectamque non continet, ne quidem de futuro: plurimum enim interest an quis promittat aut faciat, an promittere seu facere se velle declaret vel intendat: multa enim sæpè sunt in voluntate & intentione, quæ non perveniunt ad executionem; & declaratio quod quis aliquid facere velit, non est ipsum factum. Vnde vulgò receptum est,

si 3 quod

quod verbum, *Volo*, aliaque similia verba adjecta in iis, quæ in voluntate nostra sunt, non disponent, *Bart. in l. Servi electione De leg. 1. & in l. Gerit De acquir. hered. Bald. in l. 1. C. De confess. Et in proposito qui dicit, Volo contrahere matrimonium vel sponsalia, non potest dici illa contraxisse, aut contrahere, *DD. in c. Ex parte De sponsal. propter potestatem mutandæ voluntatis, quamdiu res est integra, nec erumpit ad actum aut executionem illius, Alciat. consil. 141. Puto triplici. Quod nullam videtur habere dubitationem, cum huiusmodi verba proferuntur ad tertium, non ad illum, cum quo res ipsa agenda, aut contractus habendus est. Et sic in proposito hæc verba ad patrem scripta, nulla ratione possunt importare aliquam obligationem promissionem; at nec confessionem, quæ tertio, non presenti, sed absenti prodesse posset, *l. Certum §. si quis absente De confess. Deinde ut huiusmodi verba aliquo modo censeantur, aut habeantur obligatoria, semper hoc quoque illa concomitatur, quod sint non pura, sed conditionalia, sub conditione, si hoc contingat cum consensu & gratia patris, & secundum ius & rationem; hoc est, ut expressè scriptum invenitur in præcedentibus primis literis ad Atricem, si idem pater Atricis rationabiliter se accommodet; non tantum scilicet consentiendo, sed etiam suam filiam dotando. Ex qua condicionali promissione quid inferri possit, postea dicetur.***

Tertia epistola ad Atricem post partum ex hoc fornicario coitu scripta, in qua Atrix plus fiducie constituere videtur, multo minus probat aliquam sponsaliorum promissionem: cum nullum verbum in ea conspiciatur, unde promissio aliqua constitui possit; sed per omnia duntaxat consolatoria sit & adhortatoria, ne Atrix ex desperatione manus sibi inferat, aut inferri postulet; quod Atricem post partum comminatam esse ex dicta epistola non obscurè percipitur. Et quod in illa scribitur, D. Petrum dixisse, Atricem coram Deo esse uxorem Rei, nihil est: non tantum quia sit assertio tertii, sed etiam quia ipsa Atrix hoc asserere numquam voluerit, nec in hac causa asserat; imò se asserere non velle declarat: * verita dispositionem sacri oecumenici Concilii Tridentini, *Sess. 24. De refor. matrim. irritantis matrimonia de presenti clandestinè contracta aliter quam coram proprio Parocho; non etiam clandestina sponsalia de futuro, quæ nullam reformationem ex dicti Concilii decreto acceperunt, sed perseverant in veteris iuris dispositione, Ignat. Lopez. in addit. ad Fernar. Diaz. præct. criminal. nu. 73. De cland. nupt. interress. quæ (ut superius dictum est) ex sponsalibus maxime iuratis de futuro, etiam clandestinè contractis, contrahentes commoveri & cogi vult, ut matrimonium solemnizent, qui de illo contrahendo inter se convenerunt, c. 2. c. Ex literis Sylvani De sponsalib. Et eam esse dicti Concilii voluntatem apertè declaratum est per Congregationem Illustrissimorum Dominorum Interpretum, ut attestatur Martinus Azpilcueta Navarrus, in *Manuali confess. c. 25. nu. 144. & ad Rubr. tit. De indic. in explicatione, c. Novit. nu. 4. Sic ut Atrix hanc confessionem Rei in dicta epistola factam ad suum commodum acceptare non possit; ut nec vult,**

ne sibi sit contraria, & impingat in nullitatem contractus ex dicto decreto Conciliari. Additur in dicta epistola nuda Rei assertio, quod Atrix dubitare non debeat, quin ab ipso Reo in uxorem ducetur: sed hæc verba nulla ratione ad promissionem futurorum sponsaliorum trahi, aut accommodari possunt: cum ex sua significatione id non importent, nec aliqua ratione sint dispositiva aut obligatoria, quatenus sunt de futuro, non de præterito, *l. Publica §. Titius Depositi, Alexand. consil. 152. Viso processu nu. 3. & 4. vol. 5. Capolla consil. civil. 1.*

His omnibus ita maturè expensis, manifestè deprehenditur, probata non esse allegata hæc sponsalia de fide data, tam ante stuprationem, eaque reiteratà, Atricis gravidà existente, quam post partum huius prolis; & manifestius, imò manifestissimè nullum omnimodo extare vestigium aut indicium iuratae huiusmodi promissionis, cui Atrix tam confidenter innititur: sibi persuadens quod ex iuratis sponsalibus de futuro Reus cogi possit præcisè ad solemnizationem seu contractum matrimonii de presenti, *d. c. 2. d. c. Ex literis Sylvani De sponsalib. præsertim ex adverso æquè constanter perseverante Reo in negatione huiusmodi allegatarum promissionum. Ita ut ex defectu probationis rectè concludi possit, Reum ab utraque Atricis conclusione absolvendum esse, d. l. Quia accusare, Alexand. consil. 150. In causa & lite & consil. 154. Viso themate vol. 5. Socinus Junior consil. 86. Dissputatur in presenti nu. 5. vol. 2. Ad quam absolutionis Rei necessitatem Dominus Iudex pressus ex eo constringitur, quod, ut superius diximus, ex dictis epistolis non possit colligi nisi nuda, pura & minus iurata declaratio voluntatis contrahendorum sponsaliorum; sed duntaxat & ad summum simplex & condicionalis sub hac conditione, si pater se accommodaret, & rationabiliter gereret. Quod sanè factum non est: quippe Atrix apertè confitetur, quod Reus allegaverit se per literas patrem seriò rogasse, ut Atricem illi uxorem daret, eademque de causa magis urgenda huiusmodi petitionis gratià, quemdam Archipresbyterum deprecatozem, & intercessiozem, ad patrem misisse, sed patrem, ut Terentianum Chremetem, non tantum præfractè id recusasse sed hoc quoque adjecisse, Reum nuptiis suæ filiae dignum non esse, nec ad gratiam, aut amicitiam suam illum umquam admitturum. Et quamvis Atrix in facto proposuerit se apud Reum pro implemento promissionis huius instituisse; id tamen à Reo negatum, Atricis nullo modo probavit.*

Vnde consequitur, quod si quæ talis promissio ex dictis literis colligi posset, planè deiecerit ex deficiente conditione, sub qua facta fuit: quæ enim sub conditione sunt, ea deficiente resolvuntur, & ad nihilum reducuntur, §. ex condicionali Instit. De ver. oblig. & defecta semel conditio non patitur obligationem reviviscere, *l. 1. c. De instit. l. 1. & ibi Gloss. c. De condit. inseri. Cui hoc quoque accedit, quod ex tempore, quo Atrix contendit Reum promissiones has fecisse, totum penè quadriennium lapsum fuerit, intra quod non constaret Atricem, seu ejus patrem, pro implemento harum promissionum, hoc est pro solemnizatione*

nizatione matrimonii ullo modo instituisse, aut se paratos ad implendum ex sua parte obrulisse. Ita ut vehementissima, imò certa praesumptio sit, Aëtrici patrem in praedicta reculatione, & defectu se accommodandi perseverasse; & minime, ut Aëtrix allegat, levi motu, & calore iracundiae commotum, probro filiae ex stupro Rei, brevi tempore dumtaxat in reculatione persistisse: ex quo non constat ex brevi aliquo tempore de contrario aliquo actu, unde possit colligi dictum patrem ante sponsalia cum Ioanna contracta à dicta reculatione recessisse. *l. Quicquid calore in sine De reg. iur. c. De illis sponsalib. ** Sed ex adverso Reus per tot annos ab his sponsalibus cum dicta Ioanna abstinuit, ut si ficere etiam possent ad solutionem sponsaliorum verè contractorum. Neque enim indissolubilia sunt sponsalia de futuro; cum multis modis dissolvantur, & inter eos hac reculatione, nimisque morà alterutrius, *l. 2. C. De sponsal. l. 2. C. De repud. Covar. in epit. 4. decretal. p. 1. c. 5. nu. 7. & 8. Navar. in suo Manuali confessar. c. 22. n. 27.* Quinimò hoc quoque, quod amplius est, dici potest, promissiones quae ex dictis epistolis quoquo modo colligi possunt, non esse ullius generis sponsalia, & ne quidem de futuro; ideoque ad summum dumtaxat possint continere solius Rei promissionem, seu potius oblationem, & minime mutuam & reciprocam Aëtrici promissionem; quam ne quidem vel verbo allegat Aëtrix, multo minus probat.

Iam verò indubitatum est, sponsalia etiam de futuro non contrahi nisi mutuo, reciproque consensu utrimque verbis expresso, *c. Ex literis 1. De sponsalib. & hac in parte aequiparari sponsalia de futuro cum sponsalibus de praesenti, quae etiam non contrahuntur nisi mutuo, & reciproco consensu ex utriusque verbis in loqui valentibus expresso, d. c. Ex literis Sylvani, c. Tria eod. tit. cum sponsalia utrimque non tantum mentionem, sed etiam repromissionem futurarum nuptiarum contineant, l. 1. D. De sponsalib. expressumque utriusque consensum requirant, l. sponsalia eod. etiam tunc cum per nuntium, aut literas illa contrahuntur, l. ult. eod. Et si itaque alterius promissio initium faciat ad obligationem; perfectam tamen non facit, sine mutua seu reciproca alterius accedente simili promissione, & illius acceptatione. Unde promissio futuri matrimonii per alterum facta per se sola non efficit, ut sint sponsalia, *Navar. d. c. 22. nu. 25.* quippe iniquum esset contractum claudicare, & alterum promittentem vinculo obligationis constringi, non perinde etiam alterum, cuius mutua & reciproca obligatio requiritur.*

Novissime ut nihil pratermittamus, hoc superaddimus, Rei promissiones, si aliquo modo probata dici possent, qualescunque illa sint, sive simplices, sive jurata, eo loco esse, ut Reus extrema coactione cogi non possit ad sponsalia de futuro ex illis contracta implendum per solemnizationem, contractumque matrimonii de praesenti.

12. Et si enim qui simpliciter illa contraxit sine iuramento commoveri possit, & omnibus modis induci, ut id faciat & praestitam fidem servet; extrema tamen coactione, ne quidem per censuras Ecclesiasticas cogi potest ad solemnizationem. Conf. Wamef. Tom. II.

nem: sed in patientia tolerandus est hic à sponsalibus recessus, *c. 2. De sponsalib.* ex libertate contrahendi matrimonii; ne ex praecisa coactione deterius contingat, si, quam quis nolit, invitus ducere debeat: habent enim coacta matrimonia plerumque difficiles exitus, *c. Requirunt eod. tit.* Sic ut in simplicibus, minimeque juratis sponsalibus tacita subintelligi videatur conditio, si in eadem voluntate uterque sponsalia contrahens permaneat, *Gloss. in d. c. 2. in V. tolerari*; ita ut non permanenti gravius imponi non possit, quam ut de mentita, & non servata fide poenitentiam agat, & arbitrio Iudicis puniatur. Et quamvis extra omnem dubitationem majus vinculum sit in juratis sponsalibus de futuro, ut uterque contrahens, etiam per censuras Ecclesiasticas cogi possit ad solemnizationem matrimonii, *d. c. Ex literis*, & sic praecisa videatur coactio ex juratis sponsalibus: sic tamen praecisa non est, ut omnino impediat recessum ab his etiam sponsalibus, & recusans extremè cogi non possit, & per ejus recessum contracta alia sponsalia habeantur pro nullis. Coactio enim haec, quam ex his sponsalibus jus permittit, causativa dumtaxat est, non etiam praecisa; ut moneri quidem per Iudicem possit, ut pergat, & si refragetur, ad id cogi possit per excommunicationem; sed ita ut si obcurato animo malit excommunicationem sustinere, quam ex his juratis sponsalibus matrimonium contrahere, debeat id potius in patientia tolerari, quam recusans graviore poena, & poenitentia subici, *c. Sicut, c. Requirunt De sponsalib. Francf. Marcus de c. Delph. 521. p. 1.* ne libertas contrahendi matrimonii, cui iura tantopere favent, extrema praecisa coactione quoquo modo constringatur, *c. Gemma, d. c. Requirunt & ibi DD. De sponsalib.* Quae communior receptiorque est Doctorum in hoc juris articulo sententia, *DD. in d. c. Requirunt, lae & eleganter 10. Bapr. Ferret. conf. 27. Quæritur numquid*, Quamvis de eo in proposito Reus sollicitus esse non debeat; cum indubitatisimè verum sit, Aëtricem nullo modo probasse aliqua jurata sponsalia; & si aliquod vestigium aut indicium simpliciter contractorum sponsaliorum ex aliqua Rei promissione per dictas epistolas facta videri posset extare, eo loco illa haberi non debeant, ut ex illis praecise cogi possit Reus ad solemnizandum cum dicta Aëtrice matrimonium, *d. c. 2. & ibi DD. De sponsalib.* Sic ut omnibus exactè expensis, manifestum sit, Aëtricem in hac sua duplici petitione obtinere non posse; & partes Venerabilis Domini Officialis esse, ut Reum ab utraque hac Aëtrici impetitione absolvat, cum expensarum condemnacione.

De Sponsalibus & matrim.

S V M M A R I U M.

Sponsalia de futuro adimplenda.

1. Sponsalibus an renuntiare liceat.
2. Confessio alteri tertio non nocet.
3. Testi unico non creditur.
4. Frater pro fratre quando sit testis idoneus.
5. Copula quomodo probetur.
6. Intellectus c. Preterea De sponsalib. & matrim.
7. Fama bona quomodo probetur.

§ 4

8. Matrim.